

РОБЕРТ БЕРНС

POETRY

У перекладах Володимира Чернишенка

ЗМІСТ

1. Моя Марія.....	3
2. Заклик.....	3
3. МакФерсонове прощання	4
4. Марієчка з підгір'я.....	6
5. Тебе в обійми я візьму.....	8
6. Миленький мій за горами.....	8
7. Моя любов	9
8. Росяні жита.....	11
9. Душа моя в горах	12
10. Моє дівча, ти квітонька... ..	12
11. Союз	13
12. Лемент.....	14
13. Береги Дуну.....	15
14. Навчав мене мій татко.....	16
15. Сяйлива зіронька.....	17
16. Крейгбернський ліс	18
17. Поцілунку	19
18. Епіграма на переклади епіграм.....	20
19. Плач Мері, шотландської королівни, навесні.....	20
20. Усе на славу королю	22
21. Бардова епітафія	23
22. Любов і дружба.....	25

1. Моя Марія

Налий мені свого вина,
Сьогодні ж бачимось востаннє...
Ти залишаєшся одна,
Моє дівча, моє кохання.
Мене чекає корабель,
Із переправи вітер віє.
Сьогодні змушений тебе
Покинути, моя Маріє!

На щоглах стяги майорять,
Списи шикують довгі лави.
Там стогін моря і гармат,
Там бій тривалий та кривавий.
Та не боюсь я ані хвиль,
Ні смерті. Тільки серце скніє,
Що до розлуки кілька хвиль
Лишилось нам, моя Маріє!

2. Заклик

Ви, налиті кров'ю вщерть,
Ви, з вітчизни гнані геть,
Красно просимо у смерть,
Чи до волі!

Йде година грозова,
Хмура хмара фронтова,

Суне вража татарва –
Геть безволля!

Хто у рабстві годен жить,
Хто зубами цокотить
Хай із неславом біжить –
З нас доволі!

Хто за націю і чин –
Йдіть за мною як один,
Хай вже краще на загин,
Ніж в неволю!

Нами палить правий гнів,
Кожен з вен би кров спустив,
Тільки б діти наших вдів
Були вольні!

Кожен ворог – це тиран!
Кожна воля – це удар!
Нам брехали! Наш вівтар –
Смерть чи воля!!!

3. МакФерсонове прощання

Прощайте темні істрашні
Темниці королів!
Недовго висіти мені
В намиленій петлі!

Chorus:

Зухвало так, жахливо так,
Зневажливо стояв,
Стояв уславлений лайдак
І раптом заспівав!

Коли стріпнусь останній раз
Не думайте, що вмер!
Я смертю нехтував не раз,
То знехтую й тепер!

Chorus:

Зухвало так, і далі...

Лиш дайте меч, та ще зніміть
Кайдани з рук моїх,
А далі, хоч півсотні шліть—
Я подолаю всіх!

Chorus:

Зухвало так, жахливо так,
Пішов він у танок,
Й такого вшкварив гопака,
Що весь майдан замовк.

Життя минуло у бою,
Залишивши журу,
Що у своїм таки краю
Непомщеним помру!

Chorus:

Зухвало так, і далі...

Життя скінчилося – тепер,
Моя остання путь,
А ті, хто поруч не помер,
Від сорому помруть!

Chorus:

Зухвало так, жахливо так,
Ішов по цій землі.
Його проклін останній згас,
Захрипнувши в петлі!..

4. Марієчка з підгір'я

Потоки пінних стрімчаків
І урвищ крутосхили,
Де глід назустріч сонцю цвів
Й берізки зеленіли.

Де я вслухавсь у шелест трав
Святого надвечір'я,
Коли востаннє цілував
Марієчку з підгір'я.

Де солодко цвіли сади
Пташиним стоголоссям,
Де запах вітру і води
І дух її волосся...

О, як давно водою сплив,
Дрібним ангельським пір'ям
Той час, коли торкався губів
Марієчки з підгір'я.

В свої долоні ніжно брав
Лице, від сліз вологе,
Безтямно–міцно цілував
І вирушав в дорогу.

Жорстоким був далекий край –
Мій цвіт зів'янув рано,
Мене нема більш: прощавай,
Марієчко, кохана!

Більш не торкнуся її губів,
Бо я тепер лиш порох...
Я тут, а та, котру любив,
Лишилась там, де гори.

І на могилу не прийде,
І не заплаче гірко,
Лише з моїх пустих грудей
Зросте підгірна квітка...

5. Тебе в обійми я візьму...

Тебе в обійми я візьму,
Скажу тобі – кохаю!
Від тебе, мила, перейму
Тепло земного раю.

І ти мені відповіси
Так хороше й незвично.
Я поклянусь твоїй красі
Тебе любити вічно.

Я відречусь людських скарбів,
Бо ти мій скарб єдиний
І шепотітиму тобі,
Що вдвох ми до загину.

В очах твоїх в сум'ятті дум
Я світ знайду казковий
І на вустах твоїх складу
Обітницю любові...

6. Миленький мій за горами

Чому не посміхаюся,
Від чого чуюсь хворою?
Тому, що зачекалася
На того, що за горами.

Не осені тужні дощі
Обсіли мене зморами,
Лиш тільки туга у душі
За тим, що десь за горами.

Він дарував мені стрічки
І ніби ще учора ми
Були, мов двоє потічків,
Тепер закуті горами.

Татуньо гонить за поріг,
А подруги розмовами
Мене картають за мій гріх
Із тим, що десь за горами.

Але весна вдихне життя
У зимнє поруйновище,
Народиться моє дитя
З очима, як у того, що...

7. Моя любов

Моя любов далеко так,
Далеко так, нелегко так
Далеко так – лихий талан!
О, тільки б поруч ти була.

Chorus:

О, будь, кохана, при мені
Так близько–близько при мені

Вуста одні, серця одні
І день при дні в любові.

Довкола – хмурі небеса,
Вітри і холод, я в них сам
О, подаруй мені тепло
З твоїх таких моїх долонь.

Chorus.
О, будь...

Зрадливі друзі і рідня,
Колючі стріли злого дня –
Ніщо не змусить відректись
Твоїх очей і любих рис.

Chorus.
О, будь...

Похмурий час бере своє,
Забув, що ти у мене є...
І тільки посміх щирий твій
Навік торкнувсь юначих мрій.

Chorus:
О, будь, кохана, при мені
Так близько–близько при мені
Вуста одні, серця одні
І день при дні в любові.

8. Росяні жита

Йшло дівча собі по полю
В росяних житах,
Замочило литки голі
В росяні жита.

Chorus:

Та й намоклася нівроку
У тамтих житах,
От була йому морока –
Йти через жита!

Те дівча когось зустріло
Ранком росяним,
Цілувало так несміло
І було сумним.

Chorus:

Бо ж намоклося нівроку
У тамтих житах,
От, знайшло собі мороку –
Йти через жита!

А про те нащо й до кого
Ходять у жита,
Не скажу я вам нічого –
Відповідь проста!

9. Душа моя в горах

Душа моя в горах, у горах, не тут,
У гори мисливські ріжки мене звать,
Десь там, між вершин, своє щастя забув...
Душа моя в горах, хоч де б я не був.

На північ, на північ! Де гори і сніг,
Де воля справіку ввійшла у пісні,
Де в зоряні ночі бентежним блукав,
Уперше знаходив і вперше кохав.

Вперед, до засніжених гордих вершин,
Вперед, до яруг, і струмків, і долин,
Вперед, до кучер і до древніх лісів,
Вперед до кипучих шумних стрімчаків!..

Бо в горах душа моя, в горах, не тут,
Бо в гори мисливські ріжки мене звать,
Десь там, серед гір, своє щастя знайду,
Я родом із гір, і до гір я іду...

10. Моє дівча, ти квітонька...

Моє дівча, ти квітонька,
Що в червні розцвіта.
Моє дівча, ти пісенька –
Глибока і проста.

Як зорі, що в твоїх очах,
Моя любов горить
І буде так, моє дівча,
Поки існує світ.

Нехай впадуть гірські хребти,
Хай висхне океан,
Та я клянуся берегти
Найбільше із кохань.

Моя кохана, посміхнись,
Ще трішки подожди,
І я з чужої сторони,
Вернуся назавжди!

11. Союз

Забудьте велич давніх днів,
Забудьте давню славу,
Бо час і ймення не лишив
Од вашої держави.

То вам усім, хто йшов на смерть
Така винагорода –
Вітчизну продано тепер
Забродами забродам.

Невже ж то гордий дух охляв,
Нескорений у герцях,

Що Богом вкраяна земля
Окраїною зветься?

Не раз в бою мечі сталив
Мій нарід, гордий зроду.
Його ж за гроші продали
Заброди і забродам...

Нащо я бачу цю ганьбу,
Чому я не загнув
У час, як кожен ладен був
Померти за країну?

Хоч силу в серці маю я,
Та вдіяти щось годі –
Вітчизна продана моя
Забродами забродам...

12. Лемент

В тіні туманних вершин одинокий блукаю,
Там де суворі вітри безнастанно ревуть.
Я відчуваю, як серце на клаптики крає
Буря, що хвилями лютими стеле мій путь.

В пінявім вирі так хочеться криком кричати,
З рідного берега доля зганяє мене.
Я покидаю долини в заквітчаних шатах,
Я покидаю кохання моє весняне.

Більш не підемо удвох, не пригорнеться люба,
Не засміється до місяця, що в небесах.
І не зімкнуться обійми, не стрінуться губи –
Краплями сліз застигає холодна роса...

Ніжного трепету тої п'яної любові
Більш не торкнуться мої загрубілі уста.
Я на далекому березі, вітер зимовий,
І невідомість, і тлін, безнадія пуста...

13. Береги Дуну

О, Дуне, радісна ріка!
Ти й досі чистий та стрімкий,
І на пологих берегах
Як перше мешкають пташки.

Така ж ось пташечка колись
Розбила серденко моє.
Привиддя мрій, що не збулись
Буває спати не дає.

Тож я приходжу, о ріка,
На любий берег щовесни,
Щоби позаздрити пташкам,
Бо ж я співав, як і вони!

І плів трояндові вінки
Своїй коханій день при дні.

Та що ж – зірвала пелюстки,
А колючки усі в мені...

14. Навчав мене мій татко

Навчив мене мій татко так жити, як він жив,
Навчив мене порядку і чемності навчив.
Навчив казати правду – вона мене й веде,
Я знаю – правда завжди в повазі у людей, осьь.

Він дав мені зі ста шляхів обрати вирішальний,
Багатим будь я не схотів, величним – так,
звичайно.

Я добру клепку завше мав, а татко дав освіту,
Тож я мету таку поклав – своє життя рішити.

То так то сьак і знов навпак приваблюю удачу,
Та все дарма – її нема, та хай там що – не плачу.
Було найкращі із друзьак ставали ворогам,
Або здавалося, досяг і... знов котився в яму.

І що ж? В журб розчарувань і втрачених ілюзій
Так легко вийти із змагань, сказавши – по
заслузі...

Майбутнє сховане у тьмі – інакше не буває,
Але це все я зрозумів й щасливий тим, що маю.

Жалю є ніц, підмоги – ніц, нізвідки й ні від кого,
Та маю татка, що мені вказав мою дорогу:

„Роби. Що можеш кожен день, не будь дурним
ледащом,
Тоді й талан тебе знайде і все зійде на краще.”

Та що талан! Я сам свій пан, я смерті не боюся.
Я мало сплю? Та сліз не ллю – прийде пора,
наплюся.

Я знаю, тим, що Бог не дав журитися не варто,
Сьогодні маю купу справ, а завтра – буде завтра.

Навчав мене мій татко – науку я прийняв –
Робити по-порядку силенну силу справ,
Усього себе вкласти у кожен Божий день,
Бо вперта й чесна праця все інше прикладе, ось!

15. Сяйлива зіронька

Сяйлива зіронько моя,
Стрічаєш ранком юний день.
Ти сяєш, мила, тільки я
Тебе не бачу – де ти, де?
Маріє, у якій тиші,
В яких солодких бродиш снах?
Чи ж чуєш ти мої вірші,
Чи бачиш сльози на очах?

Я не забуду, як зустрів
Тебе, кохана, бачить Бог.
Я не забуду наш порив,
Ті дні, коли були удвох...

Та не вернеться, що було –
Минуло все і мрій нема.
Твоє лице – холодне тло
Розлуки з іменем зима.

Вже дикі лози заплели
Твої стежки – увесь мій світ.
Там де галявини були
Напнулись шатра верховіть
Буяв колись кохання цвіт,
Ридав од щастя соловей,
Аж доки час тебе не звів
Із царства рим у світ тіней.

Моє ти щастя і біда –
Сьогодні знову не засну...
Лиш точить спомин, як вода,
Щодня все глибшу борозну.
Маріє, у якій тиші,
В яких солодких бродиш снах?
Чи ж чуєш ти мої вірші,
Чи бачиш сльози на очах?

16. Крейгбернський ліс

В погожу днину над струмком,
Проміння сіє ранок,
Та тільки сонячний огром
Не гріє, тільки ранить.

Рясніють квітами кущі,
Пташині співи линуть.
Та як згорьованій душі
Заснуть, хоч на хвилину?

О, я би вирвав із грудей
Те серце, щоб не скніло...
Чи так чи ні, скажи мені –
Терпіть не маю сили!

Мені відмовиш певно ти –
За що мене любити?
Пообіцяй лиш принести
Хоч раз на цвинтар квіти...

17. Поцілунку

То волога запорука
Тисяч теплих літніх днів,
Обіцянка і принука...
Поцілунок – все у нім.

Тиша–повідь, тиша–сповідь,
Пристрасть і дитяча гра,
Ніжні дозволи любові,
І – світанок догора.

Смутна втіха і прощання –
Що майбутнє принесе?
І не треба слів коханню,

Поцілунок скаже все.

18. Епіграма на переклади епіграм

Не змігши сам вірші писати
Він інших став перекладати.
Рида поет – що він зробив!
Не переклав, а перевів!

19. Плач Мері, шотландської королівни, навесні

Прибрала зеленню дерев
Природа білий світ,
Залила квітами поля,
Розсіяла блакить.
Але журба мене бере,
Хоч сонечко сія...
На волі тішиться земля –
В темниці скнію я.

Там ранок жайвірок віта –
З-під неба чути спів.
Бадьоре дятлове „так-так”
Відлунює з борів.
Співають між віттям птахи,
Гніздечка в'ють свої.
Ніщо лихе, ніхто лихий
Не вкраде щастя їм.

Лілеї з берегу ріки,
І проліски з дібров,
І глоду першенькі бруньки,
І терен квітне знов.
Побачить цвіт весняних шат
Найменший селянин.
Я ж – королева, та з-за ґрат
Не відаю весни...

Колись у Франції давно
Жила щасливо я,
Та йшла до тебе все одно,
Шотландіє моя...
Там ранок радістю вітав,
Тут – всюди вороги;
Там цвіт полів дерев і трав,
Тут – вражі ланцюги.

А сестро, сестронько моя,
Мій перший ворог – ти!
Проклята й жадібна змія,
Колись діждешся мсти!
І хоч не маєш ти душі,
Відчуєш на собі
Хоча б на мить, хоч на мечі
Мій розпач і мій біль.

Мій сину, хай з небес зірки
Повік тебе ведуть.
Мій лютий біль і хрест тяжкий
Нехай тебе минуть.

Нехай Господь тебе хранить
Від ворогів та юд,
А стрінеш друзів – пом'яни
Про смертоньку мою...

О, сонце, сонечко, на мить
До мене зазирни.
Не буде більше теплих днів,
Не буде вже весни.
А лиш зима, могила, ніч
Без місяцю й зірок.
Наступна квітка – то мені
В останній мій вінок...

20. Усе на славу королю

Усе на славу королю,
На славу рідної землі.
Усе на славу королю,
У морі кораблі,
Ось так,
У морі кораблі.

А нині, все, що лиш могли
Зробили. Все дарма.
Прощай, кохана! – каже він,
Мене зове сурма,
Ось так,
Мене зове сурма.

Десь при далеких берегах
Валандається він.
Коли прощалися, мені
Казав – прощай навік,
Ось так,
Казав прощай навік...

Солдат вертається з війни,
Купець із-за морів.
Мене ж коханий мій лишив
І не верне домів,
Ось так,
І не верне домів.

Хрещений люд іде до сну,
Впав день, надходить ніч.
А я все сльози ллю за ним
В нічній самотині,
Ось так,
В нічній самотині...

21. Бардова епітафія

Ось тут лежить один лайдак,
Він жив не так і вмер не так,
Його нарешті трафив шляк,
Тож він внизу.
При цій могилі без відзнак
Зроніть сльозу.

Ось тут – поет простих людей.
Бувало, цілий гурт прийде,
Та ще й питають: чом не йде
Той наш співець?
А нині він пішов в ніде –
Життю кінець.

Ось той, хто певен був мети,
Навчав людей куди іти,
Та все ж із кожним був „на ти”;
І ось тепер
Себе не годен був спасти
І просто вмер.

Не відав, що то значить страх,
Не розумівся на мечях,
Та вмів розвести у серцях
Жар полум'я!
І поховали тільки прах,
Та не ім'я.

Коли душі торкнеться вірш
І ти у небо полетиш,
Прониже груди, наче ніж,
Свобідний дух,
То значить – всього важливіш
Плекання душ...

22. Любов і дружба

Ти про любов мені не мов,
Любов – то лютий щем.
То ланцюги міцних заков,
Що нищать мене вщент.

А дружба чиста і міцна
Серденько веселить.
І люба є мені вона –
Нащо ж її ломить?

Для мене дружба – то святе,
Що є в тобі й мені.
Нащо ж питаєшся про те,
На що почуєш – ні?

Чому ж оте моє „люблю”
Шукаєш, знов і знов?
Як друга вірного згублю,
Нащо мені любов?